

# HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

OUDEGRACHT 152, UTRECHT

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

VERSCHIJNT PERIODIEK - ABONNEMENTSPRIJS fl. 3.- PER JAAR

Bij publicatie van gegevens, welke de Documentatiedienst uit andere bladen heeft overgenomen, dient de oorspronkelijke bron te worden vermeld. - Postgiro No. 304960 t.n.v. HUMANISTISCH VERBOND te UTRECHT - Telefoon 030-10163

SEPTEMBER 1957

6e Jaargang, Nr. 6.

## I N H O U D S O P G A V E.

### I. HUMANISTISCH NIEUWS.

Rectificatie betreffende H.W.G. en literatuurlijst Blz. 77

### HUMANISTISCH VERBOND.

- |                                       |      |
|---------------------------------------|------|
| a. Nieuwe administrateur              | " 77 |
| b. Topkaderconferentie                | " 77 |
| c. Rapport Humanistische Vorming      | " 77 |
| d. Rapport Kunstmatige Inseminatie    | " 77 |
| e. Nieuwe uitgave (Humanisme en Rede) | " 77 |

### HUMANISTISCHE STICHTING SOCRATES.

- |                        |         |
|------------------------|---------|
| a. Verslag Zomerschool | " 77/78 |
| b. Landdag             | " 78    |

### HUMANITAS, VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG.

- |                       |      |
|-----------------------|------|
| a. Jaarverslag        | " 78 |
| b. Kaderorgaan        | " 78 |
| c. Lustrum Ellinchem  | " 78 |
| d. Aanstellingen      | " 79 |
| e. Bustocht bejaarden | " 79 |

### HUMANISTISCHE JONGEREN GEMEENSCHAP.

- |                         |         |
|-------------------------|---------|
| a. Propaganda-actie     | " 79    |
| b. Weekend              | " 79/80 |
| c. Weekend met S.V.H.G. | " 80    |

### STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG.

Geen nieuws.

### HUMANISTISCHE JEUGD BEWEGING.

- |                    |      |
|--------------------|------|
| a. Kampen          | " 80 |
| b. Winterprogramma | " 80 |



HUMANISTISCH THUISFRONT.

Vormingscentrum

Blz. 80

HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP IN DE PARTIJ VAN DE ARBEID.

a. Het werk in de afdelingen

" 80

b. Jaarvergadering

" 80/81

c. Vernieuwing

" 81

RADIOLEZINGEN.

" 81

HUMANISTISCHE LITERATUUR.

Rekenschap

" 81

INTERNATIONALE LITERATUURLIJST.

" 81/82

INTERNATIONAAL NIEUWS.

" 82/83

II. VAN ALLE KANTEN.

Reportages, verslagen, vermeldingen enz.

Het Congres van de I.H.E.U. in de pers

" 84/85/86

Lezingen en artikelen over het Humanisme.

a a. Nieuwe Prov. Groninger Courant over Front tegen Humanisme

" 86

b. Ds. Kalf over Humanisme, de vijand op pantoffels

" 87

c. De Vrijdenker over Kerk en Humanisme

" 87

Recensies en aanhalingen van Humanistische Geschriften.

a. De Vrijdenker over een stuk uit "Mens en Wereld"

" 87

b. Algemeen Handelsblad over "Modern Humanisme"

" 87

Een forum in Delft (Delftsche Courant).

" 87/88

Subsidie-kwesties.

Trouw over subsidies aan kerken

" 89

=====



## HUMANISTISCH NIEUWS

### Rectificatie:

In het vorige nummer is bij het nieuws van de Humanistische Werkgemeenschap in de P.v.d.A. abusievelijk de Heer W. Mensink Voorzitter van de H.W.G. genoemd. De Heer Mensink is secretaris. De Heer Dr. G. Stellinga te Groningen is de voorzitter van de H.W.G.

In de Internationale Literatuurlijst is opgegeven uit The Plain View (summer 1957) een artikel van Dr. J.P. van Praag onder de titel: Dutch Humanist Movement. Deze titel luidt echter: Humanism.

-o-

### HUMANISTISCH VERBOND.

#### Nieuwe administrateur.

Als opvolger van de Heer van den Berkhof, die na twaalf jaar in dienst van het Verbond te zijn geweest, een andere functie heeft aanvaard, is benoemd de Heer J. van den Ban, Amstelveen. Door zijn werk als gemeenschapsbestuurder kent de Heer van den Ban uit eigen ervaring de moeilijkheden, waarmee vooral kleine gemeenschappen dikwijls worstelen.

#### Topkaderconferentie.

De Topkaderconferentie, welke op 28 en 29 september in het Erasmus-huis gehouden wordt, zal zich bezighouden met de ledenwerving onder het motto: "Het is de moeite waard".

#### Humanistische Vorming.

Ter ondersteuning van gemeenschappen, die cursussen voor jongeren wensen te organiseren, teneinde deze te helpen bij het zoeken naar een verantwoorde levenshouding en het vormen van een eigen overtuiging, werd een rapport "Humanistische Vorming" samengesteld. Uitvoerig worden hierin de vraagstukken besproken, die zich bij het organiseren van een dergelijke cursus kunnen voordoen, evenals de eisen waaraan de leiders moeten voldoen.

#### Kunstmatige inseminatie.

In verband met de behandeling van het nieuwe Burgerlijk Wetboek door de Tweede Kamer, werd aan de leden hiervan het rapport "Kunstmatige Inseminatie" toegezonden. Ook de pers ontving een exemplaar.

#### Nieuwe uitgave.

Verschenen is: "Humanisme en Rede" met een vijftal opstellen van Prof. T.T. ten Have, Dr. A. Daan, Prof. Dr. Libbe van der Wal, H.J. Blackham en Dr. H. Bonger. De inleiding is van Dr. J.P. van Praag. Het boekje is verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond; prijs f.2.25.

-o-

### HUMANISTISCHE STICHTING SOCRATES.

Van 5 tot 10 augustus hield Socrates haar jaarlijkse Zomerschool, zoals gebruikelijk, in de School voor Wijsbegeerte te Amersfoort. Het onderwerp was: "Humanistische Vormgeving aan het Leven".

Het aantal deelnemers bedroeg ongeveer 60.

Men was dit jaar voor het eerst ertoe overgegaan, voor ieder afzonderlijk onderwerp een inleider uit te nodigen, dus een co-referent. Een systeem dat algemeen gewaardeerd werd.



De behandelde onderwerpen waren:

- Humanisme in verband met liefde en huwelijk: (Dr. I. Vijlbrief, co-referent Drs. H.E. Derksen).  
Humanisme in verband met werk : (Ir. E. Hijmans, co-referent Dr. E. Nordlohne).  
Humanisme in verband met vrije tijd : (H. Wielek, co-referent W.A. van Opijnen).  
Humanisme in verband met samenleving : (A. Treurniet, co-referent E. Happé).

De Heer A.H. Rooimans hield een inleiding over: "Bij leven hoort ook wonen", welke inleiding aanleiding was tot een spontaan georganiseerde autotocht langs de nieuwbouw van Amersfoort.

De inleidingen hebben aanleiding gegeven tot bijzonder levendige en langdurige discussies.

Gezien het stijgende aantal deelnemers en de waardering welke de Zomerschool telkens van hen ondervindt, kan worden geconstateerd, dat Socrates met deze instelling in een nog steeds groeiende behoefte voorziet.

#### Landdag.

Op 13 oktober a.s. organiseert Socrates een landdag te Amersfoort over het onderwerp: "Kunst - Kritiek - Moraal".

Voorzitter is Dr. L.G. van der Wal.

Spreeker Prof. Dr. G. Stuiveling.

De opening heeft plaats om 10.30 uur. Om 10.45 uur houdt Prof. Stuiveling zijn inleiding over bovengenoemd onderwerp.

De tijd na de lunch is geheel beschikbaar voor discussies.

Sluiting om 16.15 uur.

-o-

### HUMANITAS, VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG.

#### Jaarverslag.

Verschenen is het jaarverslag over 1956 van Humanitas. Blijkens dit verslag bedroeg het ledental op 31 december 1955 10.413 en op 31 december 1956 11.009.

#### Kaderorgaan.

Het kaderorgaan van Humanitas, dat eveneens "Humanitas" heet, is in een nieuw kleed gestoken; ook de opmaak der artikelen is vernieuwd.

Het augustusnummer van dit orgaan bevat een uitvoerig verslag van de conferentie van gezinsverzorgsters, welke op 15 en 16 juni te Oosterbeek werd belegd. Verder een resumé van de toespraken van Mejuffrouw Dr. J.C. Hudig, Kinderrechter te Rotterdam en de Heer H. Beuke, directeur van het Kinderhuis Ellinchem van Humanitas, zoals deze werden gehouden op de Kinderbeschermingsconferentie welke Humanitas in maart 1957 organiseerde.

Tenslotte een in-memoriam Mevrouw Dr. A.J. de Leeuw-Aalbers, een verslag van de bustocht voor bejaarden en een boekbespreking. De serie "Ontmoetingen tussen reclasseerder en reclassent" werd voortgezet.

#### Lustrum "Ellinchem".

Reeds vijf jaar is het geleden, dat door de Stichting Kindertehuizen van Humanitas in Ellecom het Kinderhuis "Ellinchem" werd opgericht. In deze vijf jaar is het Kinderhuis als doorgangshuis een belangrijke plaats gaan innemen temidden van de reeds bestaande kindertehuizen. Dit is dan ook een van de redenen waarom het eerste lustrum niet geheel onopgemerkt voorbij zal mogen gaan.

Eind september zal deze vijfde verjaardag feestelijk gevierd worden met de kinderen, en in een besloten bijeenkomst voor de medewerkers.



### Aanstellingen.

Aanstelling van maatschappelijke werkers : In de afdeling Hilversum is aangesteld voor het algemeen maatschappelijk werk Mej. R. van der Hul. In de afdeling Haarlem is met ingang van 1 september aangesteld als maatschappelijk werker de Heer J.A. Gerzon. Bij het Centraal Bureau treedt sinds 1 september als vertegenwoordiger voor Humanitas bij het C.C.K.P. op: de Heer I. Sluijter.

### Bustocht bejaarden.

Op 12 juni j.l. heeft de jaarlijkse bejaardentocht plaatsgevonden die deze keer gezamenlijk werd georganiseerd door de afdelingen in Brabant, en door Arnhem, Ede-Wageningen, Dordrecht en Rotterdam-Oost.

Er waren 574 deelnemers.

De Eindhovense editie van het Vrije Volk van 13 juni 1957 wijdde het volgende artikeltje aan deze gebeurtenis:

#### Stads-praat.

De vereniging voor maatschappelijk werk "Humanitas" mag dan in onze gemeente nog steeds niet tot de bona fide organisaties worden gerekend, zij werkt op gedegen wijze verder om de behoeftigen, die om hulp aankloppen, deze te geven. En zij doet meer. Daarvan kregen woensdag zestig Eindhovense oudjes het bewijs. Toen organiseerde Humanitas namelijk een stertocht naar Berg en Bos in Apeldoorn. Uiteraard was de afdeling Eindhoven erbij en van Brabant uit waren voorts ook bussen uit Breda en Tilburg vertrokken naar deze mooie streek.

Stadsprater was niet bij het feest in Apeldoorn, maar hij weet er toch wel het een en ander van. Met enkele leden van de Eindhovense Humanitas-afdeling is hij de Eindhovense groep op de terugreis tegemoetgereden. Men had bovendien in Eindhoven nog kans gezien om een voortreffelijke verloting op touw te zetten, een verloting zonder nieten.

De prijzen werden nog voor Eindhoven getrokken en dat verhoogde de stemming uiteraard aanzienlijk. Overigens was de sfeer al de gehele dag voortreffelijk geweest, zo vernam Stadsprater van de oudjes zelf en van de leidsters en leiders, die elkaar over en weer lof toezwaaiden. Dat zat dus allemaal wel bijzonder goed.

Ook het programma tijdens dit uitstapje was prima. Een goed sigaartje voor de mannen, een snoepje voor de vrouwen, een welverzorgde maaltijd, een uitstekend programma van de V.A.R.A. - dat aanstaande maandag zal worden uitgezonden - en een prettige toespraak van de voorzitter, oud-minister Mr. J. In 't Veld.

Vroeg waren de bussen 's morgens Eindhoven uitgereden en het liep 's avonds al tegen negen uur, toen zij weer in de stad terugkwamen. Een van de oudjes, die in de bus een dankwoord sprak, kon kennelijk niet nalaten op een wonde plek in onze gemeenschap te wijzen. "Wij hebben vandaag veel genoten, wat ons anders niet mogelijk zou zijn geweest. Zo doet Humanitas nog veel meer belangrijk werk, maar subsidie krijgt zij er niet voor. Wat ons geboden is, is voor een groot deel mogelijk gemaakt door de mensen zelf", zo zei hij.

De man had gelijk en het is daarom, dat Stadsprater hier nog eens op wil wijzen: Humanitas heeft zijn plaats in het Eindhovens gemeenschapsleven ingenomen en verdient daarom - net als alle andere instanties, die op het gebied van het maatschappelijk werk doende zijn - een erkenning van de overheid en dus ook subsidie. Een dag als gisteren heeft dat weer duidelijk bewezen.

-0-

### HUMANISTISCHE JONGEREN GEMEENSCHAP.

Aan het begin van deze maand is de H.J.G. gestart met een grootscheepse propaganda-actie ter opvoering van het aantal leden. Overal in den lande worden propaganda-avonden gehouden, waaraan een zo groot mogelijke publiciteit wordt gegeven. De basis van de propaganda is de z.g. BIM-actie (breng iemand mee), hopelijk heeft het resultaat.

Op 12/13 oktober wordt in "De Lichthoek", Parklaan 9 te Soest een landelijk weekend gehouden ter bespreking van de dezer dagen verschenen syllabus



"Liefdesverhoudingen bij jonge mensen". De samenstellers van de syllabus zullen daar de discussies leiden.

Op 23/24 november wordt er samen met de S.V.H.G. een weekend gehouden (waarvoor de plaats nog niet bekend is) met als centraal onderwerp waarschijnlijk het nihilisme. Hierover volgen nog nadere gegevens.

-0-

#### STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG.

Aangezien de studenten op het moment van voorbereiding van dit nummer nog vacantie hadden, konden wij van de S.V.H.G. nog geen nieuws opnemen.

-0-

#### HUMANISTISCHE JEUGD BEWEGING.

De H.J.B. meldt:

Slecht zomerweer - goede H.J.B.-kampen. Drie waren het er dit jaar en alle drie zijn ze zonder wanklank verlopen; evenals vorig jaar op Ter-schelling was de gezellige sfeer in het ene kamp nog beter dan in het andere. Er werd spontaan en natuurlijk het gemeenschappelijke primitieve leven bedreven zoals dat slechts in een jeugdbewegingskamp kan. Ook al dreigden soms de tenten door de regen en de storm in elkaar te storten, de opgewektheid en de soms ijsig droge humor leden hier allerm minst onder. Niemand van de deelnemers zal deze sfeer van gemeenschap licht vergeten.

De R heeft weer zijn intree gedaan in de maandbetitelingen; de R van winterwerk en kongres. In alle afdelingen zijn weer de winter bezigheden aangepakt. Men stelt programma's op en bereidt propaganda-acties voor. En niet te vergeten worden er de nodige woorden gewisseld over het kongres, dat 2 en 3 november in Amsterdam gaat gebeuren. Enorme reorganisaties zijn bij ons niet nodig, gelukkig. De H.J.B. verheugt zich in een gestaag groeiend ledental en de passiviteit onder de leden is allerm minst onrustbarend. Nieuwe kontakten worden gelegd. Met een Duitse jeugdorganisatie is een correspondentie aan de gang en ook met België zijn er enkele aanknopingspunten. Kortom, we gaan welbewust op de eenmaal gekozen weg voort, en met optimistische perspectieven voor ons.

-0-

#### HUMANISTISCH THUISFRONT.

In verband met de uitbreiding van ons vormingscentrum worden nu vanaf 23 september iedere week twee bijeenkomsten gehouden in De Ark. De bijeenkomsten duren elk drie dagen, t.w. van maandagmorgen 10 uur tot woensdagavond 17.00 uur en van woensdagavond 17.00 uur tot zaterdagmorgen 10.00 uur. Aan deze uitbreiding is een grote propaganda-actie in de kazernes voorafgegaan, waar nu op alle mededelingenborden affiches met bijzonderheden over onze bijeenkomsten zijn opgehangen, terwijl op de leestafels folders worden neergelegd.

-0-

#### HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP IN DE PARTIJ VAN DE ARBEID.

##### Het werk in de afdelingen.

De Humanistische Werkgemeenschap in de P.v.d.A. is er in de laatste tijd op uit, alle afdelingen te betrekken in het gesprek over levensbeschouwelijke problemen. Verschillende afdelingen deden reeds in dit gesprek mee, doch een aantal andere afdelingen had er enige moeite mee.

Op 21 september wordt er in het Erasmushuis te Utrecht een bijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers der afdelingen. Twee afdelingsvoorzitters, de Heren Ir. P.K. van Meurs en H. Steentjes, zullen daar hun visie geven op de afdelingsarbeid en daarna zal het H.B.-lid W. Mensink een beschouwing geven over het inrichten van discussies in de afdelingen.

##### Jaarvergadering.

Op 23 en 24 november wordt de jaarvergadering in de Jeugdherberg De Grasheuvel in Amersfoort gehouden. In dit bijzonder fraai gelegen centrum



zullen H.B. en afgevaardigden beraadslagen over de gang van zaken in de H.W.G. terwijl een H.B.-lid, vermoedelijk de voorzitter Dr. G. Stellinga, een actueel onderwerp zal behandelen. De bedoeling is de inleiding daarna in discussiegroepen te behandelen.

"Vernieuwing".

"Vernieuwing", het orgaan der H.W.G. behandelt in het september-nummer o.a. de rassendiscriminatie, het wereldperspectief van het humanisme en de arbeidsvreugde.

Meyer de Vries, productief als altijd, behandelt in een boekbespreking het werk van Jan Romein, "De eeuw van Azië"; bovendien leverde hij nog een aantal andere lezenswaardige bijdragen. Redacteur Karel Timmerman critiqueert in het hoofdartikel onwetenschappelijke onfatsoenlijkheden die hij aantrof in een brochure van Ir. A.J. Bergsma.

Proefnummers van het blad worden U gaarne door het secretariaat Haagweg 210, Leiden, toegezonden.

-0-

RADIOLEZINGEN IN AUGUSTUS EN SEPTEMBER.

|              |                             |                                          |
|--------------|-----------------------------|------------------------------------------|
| 25 augustus  | : W.C. de Heer              | over: "Waarom zou ik me druk maken?".    |
| 1 september  | : Prof. J.P. Mazure         | over: "Doelloos maar zinrijk".           |
| 8 september  | : Dr. H. Bongers            | over: "De zinloze vraag naar de zin".    |
| 15 september | : Mr. Dr. H.J. Roethof      | over: "Wat dunkt U van de mens?".        |
| 22 september | : Prof. Dr. J.J. Fahrenfort | over: "De humanist en de rassenkwestie". |
| 29 september | : Prof. Dr. T.T. ten Have   | over: "Verval niet toegestaan".          |

-0-

HUMANISTISCHE LITERATUUR.

Verschenen is het septembernummer van "Rekenschap", het driemaandelijks orgaan van de Stichting Socrates.

Inhoud:

|                                  |                                                 |
|----------------------------------|-------------------------------------------------|
| H. Freudenthal                   | over: "Traditie en opvoeding".                  |
| J.C. Brandt Corstius             | over: "De idee van de openbare school".         |
| G. Stellinga                     | over: "Geestelijke vorming en openbare school". |
| Kwee Swan Liat                   | over: "Wat moet Nederland met West-Irian?".     |
| C.J.E. Dinaux                    | over: "Hugo von Hofmannsthal".                  |
| Boekbespreking (J.P. van Praag). |                                                 |

-0-

INTERNATIONALE LITERATUURLIJST.

THE HUMANIST (U.S.A.)

1957 - Nr. 4

THE HUMANIST (ENGLAND)

1957 - July Nr. 7

1957 - August Nr. 8

THE ETHICAL OUTLOOK

1957 - July - August

1957 - July - August

THE MONTHLY RECORD

1957 - July

John F. Lauye

The naturalistic Fallacy.

R.J. Mostyn

The Religion of Julian Huxley.

E.H. Hutten

Universal Man.

Julius Raunitz

Legalizing voluntary Euthanasia.

David Lawson

Our future : Mechanical or Human?

Prof. T.H. Pear

Social Pressures in Belief and Behaviour.



THE MONTHLY RECORD

1957 - Sept.

DIOGENES

1957 - Nr. 2/3

1957 - " "

DIE FREIGEISTIGE AKTION

1957 - Nr. 5

THE INDIAN RATIONALIST

1957 - Nr. 4/5

FREIDENKER

1957 - August

Archibald Robertson

Religion and Private Life.

Leo Apostel

De Ethica als Ervaringswetenschap.

H. Buskens

Voor een betere wereld.

W. Kick

Führt die moderne Naturwissenschaft zum Offenbarungsglauben zurück?

G. Sambasiva Rao

Human Basis of Morality.

Dr. Hans Titz

Sind Wissenschaft und Dogma vereinbar?

-0-

INTERNATIONAAL NIEUWS.

In Amerika loopt op het ogenblik een zeer interessante belastingzaak voor het Hof van Appèl voor het District Columbia Circuit. De inzet van deze zaak is de vraag wat moet worden verstaan onder het begrip "religious", een woord dat wij liever onvertaald laten omdat - in dit verband - noch het woord "godsdienstig" noch het woord "religieus" een volkomen juiste vertaling vormt.

De feiten zijn als volgt: De Washington Ethical Society (die is aangesloten bij de American Ethical Union, welke laatste weer is aangesloten bij de IHEU) ontving een belastingaanslag op haar gebouw aan de Massachusetts Avenue te Washington. Nu kent de Amerikaanse belastingwetgeving een mogelijkheid van deze belasting te worden vrijgesteld voor:

- a. Churches, including buildings and structures reasonably necessary and usual in the performance of the activities of the church. A church building is one primarily and regularly used by its congregation for public religious worship.
- b. Buildings belonging to religious corporations or societies primarily and regularly used for religious worship, study, training and missionary activities. 1)

De Washington Ethical Society ging van deze aanslag in beroep bij het District of Columbia Tax Court (wij zouden zeggen: de Raad van Beroep in Belastingzaken) en beriep zich op de hierboven vermelde uitzondering in de belastingwetgeving, waarbij natuurlijk het onder b. genoemde speciaal van belang is.

Deze rechter verwierp echter het beroep, op grond van de overweging, dat de Ethical Movement, waarvan de Washington Society deel uitmaakt, voor het lidmaatschap niet als voorwaarde stelt het geloof in een godheid (deity) of Opperwezen (Supreme Being) en dus niet kan worden beschouwd als een "church" of "religious corporation or society".

De Washington Society is van deze uitspraak in hoger beroep gegaan bij het Hof van Appèl.

De American Ethical Union heeft van het verweer van de Washington Society een afschrift gepubliceerd. Het verweer tegen de uitspraak van de Tax Court komt, kort samengevat, hierop neer, dat de rechter zich er toe heeft laten verleiden de opvatting van de Ethical Movement te bestempelen als "not religious", niettegenstaande het feit, dat de leden van deze be-



weging zelf van oordeel zijn, dat hun overtuiging (het geschrift spreekt van "beliefs") wèl "religious" moet worden genoemd en het feit dat deze overtuiging betrekking heeft op dezelfde vragen, noden en problemen als waarmee de traditionele godsdiensten zich bezighouden. Het verweerschrift werkt dit nader uit en overweegt, dat de rechter door te handelen als hij deed, in wezen een oordeel uitsprekt over de aard van de opvattingen omtrent de laatste levensvragen welke bij een bepaalde groep burgers bestaan. Niemand anders dan deze burgers zelf kan uitmaken of deze opvattingen als "religious" bestempeld moeten worden of niet. De Staat en zijn organen moeten zich onthouden van zulk een oordeel, zodra komt vast te staan dat die burgers te goeder trouw zijn. Zodra deze richtsnoer wordt verlaten, schendt de Staat de grondwettelijk gewaarborgde geloofsvrijheid en gelijkheid voor de wet van alle burgers.

De uitspraak van het Hof van Appèl is nog niet bekend.

1) Zonder de pretentie te hebben een juridisch en taalkundig volkomen juiste vertaling te bieden, geven wij hieronder de inhoud van deze uitzonderingsbepalingen weer:

- a. Kerken, met inbegrip van gebouwen welke redelijkerwijs noodzakelijk en gebruikelijk zijn voor het volbrengen van de activiteiten van de kerk. Een kerkgebouw is een gebouw, dat in hoofdzaak en geregeld wordt gebruikt door de kerkelijke gemeente voor openbare eredienst.
- b. gebouwen, welke toebehoren aan religieuze (het woord "religious" is echter een meer omvattend begrip dan ons woord religious) instellingen of verenigingen en welke in hoofdzaak en geregeld worden gebruikt voor eredienst, studie, oefening en zendingsactiviteiten.



VAN ALLE KANTEN.

Reportages, verslagen, vermeldingen enz.

Kunstmatige inseminatie.

Voorzover ons bekend hebben 9 dagbladen melding gemaakt van het rapport inzake Kunstmatige Inseminatie, dat het Humanistisch Verbond aan de leden van de Tweede Kamer heeft toegezonden.

-0-

Het Congres van de IHEU in de Nederlandse pers.

In ons vorig nummer vermeldde wij reeds, dat vele dagbladen een verslag hebben opgenomen van de persconferentie welke het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft belegd, teneinde de pers voor te lichten omtrent het toen nog toekomstige congres van de IHEU te Londen.

Ook tijdens en na het congres is echter in de Nederlandse pers aandacht aan deze gebeurtenis gewijd.

Het Parool van 27 juli, 31 juli en 1 augustus vermeldde telkens de gebeurtenissen welke in die dagen op het congres plaatsvonden.

Het Rotterdams Parool van 2 augustus vermeldde het een en ander over de atoomresolutie, welke op het congres was aangenomen.

Het Nijmeegs Dagblad van 29 juli gaf een verslag van de rede welke Prof. T.T. ten Have op het congres heeft gehouden.

De Heer Wim Engelen, een katholiek schrijver die reeds meer over het Humanisme heeft geschreven ("Humanisme zonder God" en een bijdrage aan het Katholiek Archief over de Partij van de Arbeid en het Humanisme), heeft het congres bijgewoond en daarover een viertal uitvoerige artikelen geschreven, welke in een groot aantal Katholieke bladen zijn opgenomen.

Wij noemen hier: Het Eindhovens Dagblad, de bladen van de Gelderlander pers, de Maas- en Roerbode, het Limburgs Dagblad en het Dagblad voor Noord-Limburg.

U kunt de artikelen vinden in de edities van:

30 juli, en 7, 8 en 9 augustus van het Arnheems Dagblad en van 31 juli, 8, 9 en 14 augustus van de Maas- en Roerbode.

Gezien de lengte van de artikelen is het onmogelijk deze in extenso hier op te nemen. Wij moeten volstaan met een korte aanduiding van de inhoud met hier en daar een citaat.

Het eerste artikel geeft een omschrijving van de bij de IHEU aangesloten organisaties, met iets van hun geschiedenis, aard en doel.

In het tweede artikel vertelt de schrijver iets over de discussies in de werkgroep "Levensovertuiging", welke hij persoonlijk heeft meegemaakt. Hij zegt hierover o.m. het volgende:

"Wij voor ons, die het genoeg hadden de discussies van de werkgroep "Levensovertuiging" in haar geheel mee te maken, hebben ons van het begin af aan niet van de indruk kunnen losmaken, dat op dit hele congres de behoefte om duidelijk stelling te nemen tegenover "de historische" godsdiensten - en met name tegenover het christendom, en zéér bijzonder tegenover het katholicisme - minstens even sterk, zo niet sterker, aanwezig was dan het verlangen, om tot een grondige fundering van de eigen humanistische levensovertuiging te komen.

"De discussie over de vraag, welke nu eigenlijk wel de wezenlijke punten waren, waarin dit humanisme met de godsdiensten verschildte, heeft een groot deel van de beschikbare tijd in beslag genomen. Het was voor ons, als enige katholiek tussen dit selecte gezelschap van atheïsten, vrijdenkers en agnostici, een merkwaardige ervaring deze mensen met elkaar te horen spreken over het al of niet bestaan van een al of niet persoonlijke God en over een mogelijk leven in het hiernamaals op een wijze - wij moeten het hier uitdrukkelijk getuigen - die in de allerbeste zin van het woord een oprecht zoeken was naar de waarheid. Zij konden die waarheid niet vatten, omdat het eenmaal gekozen uitgangspunt: de autonomie van de rede, en van de rede alléén, hen als het ware vleugellam maakte telkens wanneer de meest fundamentele vragen omtrent de oorsprong, het doel en de zin van het menselijk bestaan aan de orde waren.



" Wij hebben daarbij echter eveneens moeten ervaren, dat een zeer "sterke, meer op anti-godsdienstige gevoelens dan op een objectief. "inzicht berustende antipathie tegenover de Kerk op zijn zachtst gezegd zeer belemmerend gewerkt heeft op de beoogde totstandkoming "van een vruchtbare en reële confrontatie van dit humanisme met de "christelijke godsdienst. Meer dan eens moesten wij constateren, dat "de verschillende al dan niet geleerde woordvoerders tijdens de debatten zulk een primitieve opvatting en zulk een eenzijdig inzicht "omtrent de wezenlijke inhoud van de christelijke visie op mens en "wereld ten toon spreidden, dat wij, ware het juist geweest wat deze sprekers ons over het christendom te vertellen hadden, geen ogenblik langer onze naam met dat christendom hadden willen verbinden."

Aan het slot van dit artikel geeft de Heer Engelen een samenvatting van het resultaat der besprekingen van de werkgroep "Levensovertuiging", zoals dit in de algemene slotvergadering van het Congres door deze werkgroep werd aangeboden.

Het derde artikel begint met te constateren dat het diner in het Lagerhuis een van de hoogtepunten van het congres was.

Schrijver haalt een en ander aan uit de rede van Prof. Dr. Garnt Stuiveling aan dit diner en wijdt de rest van het artikel aan beschouwingen over het "anti-dogmatisch dogmatisme" (zoals een tussenkop van het artikel het noemt) van het moderne humanisme. In dit artikel zegt de schrijver o.m.:

" Het feit, dat de IHEU uitdrukkelijk het recht van haar aangesloten "leden erkent om er een eigen wijsbegeerte op na te houden en eigen gedachten te hebben over oorsprong, wezen en doel, van alles wat is, "over het godsbestaan, het hiernamaals en over de criteria van goed en kwaad, neemt niet weg, dat het enkel en alleen aanvaarden van de "menselijke rede als bron van kennen en denken en het à priori verwerpen van iedere vorm van buitenmenselijke openbaring als in strijd zijnde met het onafhankelijk menselijk denken evenzeer een "dogmatisme" is "als de godsdienstige visie, die deze openbaring principieel als constituerend en integrerend deel in het geheel van haar denk-activiteit "inschakelt. Met andere woorden: het vooraf uitsluiten van het geloof "(in de theologische zin van het woord) en het alleen poneren van de "rede (in de zin van: het geheel van de menselijke vermogens) betekent "in feite een versmalling van de basis voor een volledige menselijke "zelfrealisatie, die deze humanistische levensbeschouwing aan veel "nauwere grenzen gebonden doet zijn dan in enige openbaringsgodsdienst "het geval is."

In het laatste artikel memoreert de schrijver de actieve rol welke het Nederlandse Humanistische Verbond op dit congres en in de IHEU heeft gespeeld en nog speelt.

Schrijver spreekt de verwachting uit, dat de IHEU in de Unesco, waaraan zij heeft verzocht als lid met adviserende stem te worden toegelaten, wel een rol zal gaan spelen.

Tenslotte bespreekt de schrijver nog enkele punten welke op het congres ter discussie zijn geweest zoals: de verhouding tussen Humanisme en politiek, Humanisme en geboorteregeling, de opvattingen welke naar schrijvers inzicht heersen onder de Humanisten t.a.v. de opvoeding enz.

Tenslotte zegt de schrijver:

" Tot besluit van onze beschouwingen over het Tweede Algemene Congres van de International Humanist and Ethical Union zouden wij alleen het volgende nog willen zeggen - een meer ampele overweging van "hetgeen hier aan het gebeuren is aan de intelligentie en de fantasie "van onze lezers overlatend:

" Een kleine groep idealistische, eerlijk zoekende en vastberaden "mensen is nu met merkbaar succes bezig een beweging op te bouwen, die, "als de voortekenen niet bedriegen, de mogelijkheden in zich draagt "om een nieuwe, respectabele geestelijke macht in de wereld van morgen "te gaan vertegenwoordigen. De mensen, die zich nu reeds ingezet hebben om die macht te gaan opbouwen, zullen alle kansen benutten om hun "organisatie verder uit te breiden. Wij, die dit congres meegemaakt



"hebben, kunnen getuigen, dat het hun noch aan deskundigheid, noch aan idealisme, noch aan offervaardigheid mankeert, om het doel dat zij zich gesteld hebben, te bereiken. Hun activiteit, op dit ogenblik misschien nog niet van wereldschokkende betekenis, is voor de christelijke wereld een uitdaging, allereerst om hen met alle middelen die de christelijke liefde ons in handen geeft met begrip te benaderen, en vervolgens om meer dan ooit ons bewust te worden, dat het ware humanisme het humanisme van de mensgeworden God is en dat het onze taak is, om aan de mensen van onze tijd door ons gebed, door ons waarlijk christelijk leven en door onze onvermoeide inspanning voor de uitbreiding van het Rijk van Christus dat ware humanisme te tonen. Misschien is de tijd niet ver meer van ons vandaan, dat de enig belangrijke tegenstelling in de wereld zal zijn: dit humanisme en ons humanisme. God geve, dat ons humanisme dan zal beantwoorden aan het ideaal, dat zij met hun humanisme tevergeefs trachten te bereiken."

-0-

#### Lezingen en artikelen over het Humanisme.

De Nieuwe Prov. Groninger Courant heeft in haar editie van 27 juli 1957 een artikel onder de titel Front tegen het Humanisme.

Het artikel begint met de volgende stelling:

" Meer dan ooit spitst zich in de politieke worsteling van onze tijd de vraag toe: zal het gaan om een samenleving, waarin de mens groot is en zelf wet en norm bepaalt dan wel om een samenleving, waarin God alleen groot is en wij ons zullen buigen voor Zijn ordinantiën. De revolutie, die de lichten de hemels zeide gedooft te hebben, heeft de mens op een hoog voetstuk gesteld. Men had vooral in de eeuw van het rationalisme van de mens zeer hoge idealistische verwachtingen."

De schrijver constateert vervolgens dat dit optimistische mensbeeld door de ervaringen van de laatste wereldoorlog enz. is vernietigd en zegt dan verder o.m. :

" Vergissen wij ons niet. De hernieuwde bezinning onder de humanisten over het werkelijke menszijn werd veeleer gedreven door wat men zou kunnen noemen het "nochtans" van het ongeloof, dat niet buigen wil. Want de kernvraag, die telkens weer opkwam, ook waar men inzag er met zijn optimistisch mensbeeld glad naast te hebben gezeten, was of het niet mogelijk was achter de werkelijkheid van de mens in haar angstaanjagende aspecten en haar duistere facetten toch nog terug te vallen op de eigenlijke mens, van wie schonere en hogere dingen te zeggen zijn."

Tenslotte constateert de schrijver:

" Onze strijd nu ook in de politiek gaat fundamenteel tegen het altijd weer illusoir, wezenloos zelfbeeld, dat de mens steeds weer van zich zelf gaat ontwerpen en dat in het licht van de Bijbel niet kan bestaan, maar niet anders is dan puur zelfbedrog, dat in het licht van de Schrift verschrompelt tot een spotbeeld, dat onwerkelijk is en belachelijk."

en verder nog:

"Zijn wij ons als Christenen wel steeds bewust welke diepe kloof ons hier scheidt van alle politiek systeem en politiek streven, dat leeft uit de onbijbelse bronnen van dit humanisme? Ja, zijn wij ons zelf wel goed bewust, dat wij ons, zelfs bij ontvangen genade, altijd weer te weer moeten stellen tegen die zondige humanist in ons, die probeert weer op de troon te komen in ons hart en in ons leven? Wij zullen alleen in 'n waarachtige christelijke politiek ons volk tot zegen kunnen zijn als wij ons menselijk bestaan scherp zien en beleven in die levende betrekking op God, die relatie, waarin Hijzelf ons heeft gesteld."



### Ds. Kalf over Humanisme.

Blijkens een verslag in de Goudse Courant van 12 september j.l. heeft Ds. Kalf voor de Chr. Vrouwenbond te Gouda gesproken over Humanisme, de vijand op pantoffels. De Goudse Courant gaf hiervan het volgende verslag:

" De Ned. Christelijke Vrouwenbond hield gisteravond in het Vee-marktrestaurant de eerste bijeenkomst van het nieuwe seizoen, waarvoor "grote belangstelling bestond. Na een kort wijdingswoord en een aantal "zakelijke mededelingen door de voorzitter, hield onze oud-stadgenoot, "ds. H.S.J. Kalf, Hervormd predikant te Bennebroek, een causerie over "De vijand op pantoffels. Met "De vijand op pantoffels" bedoelde spreker het humanisme, dat hij de vijand van het volk noemde. Het humanisme "beweert o.a., dat de mens gelijk is aan God. Wij mogen ons nooit gelijk "achten aan God, doch er alleen maar naar streven om te leven ter verheerlijking van God, aldus spreker. Het is onbegrijpelijk, dat sommigen "zich christen-humanist durven noemen. Men kan geen christen en humanist tegelijk zijn, want men kan geen twee heren dienen. Fel kante spreker zich tegen het openbaar onderwijs, waarin naar zijn mening het "humanisme diep is doorgedrongen. Het streven tot afschaffing van het "godsdiensonderwijs op de openbare scholen is hier het gevolg van. "Ook via de radio probeert het humanisme zijn invloed op het Nederlandse volk te doen gelden. Als voorbeeld hiervan noemde spreker de rubriek "geestelijk leven" die een bepaalde omroepvereniging steeds op "zondagmorgen uitzendt. We mogen dit wel, aldus ds. Kalf, de "zogenaaemde morgenwijding" van het humanisme noemen.

-0-

### De Vrijdenker over Kerk en Humanisme.

De Vrijdenker van 17 augustus 1957 komt nog eens terug op het bekende boekje van Prof. Kraemer : "Kerk en Humanisme". Het artikel gaat speciaal in op de stelling van Prof. Kraemer dat er een gigantische ontmoeting tussen kerk en humanisme op til is.

-0-

### Recensies en aanhalingen van Humanistische geschriften.

De Vrijdenker van 31 augustus j.l. citeert met instemming enkele gedeelten uit een artikel uit "Mens en Wereld" van 13 juli j.l. over het heffen van leges voor crematie.

Het Algemeen Handelsblad van 23 juli 1957 bespreekt zeer waarderend in een kort stukje de brochure: "Modern Humanisme", welke onlangs door het Humanistisch Verbond werd uitgegeven.

-0-

### Een forum in Delft.

De Delftsche Courant van 18 september 1957 geeft een verslag van een discussie-avond, welke georganiseerd was door de Gemeenschap Delft van het Humanistisch Verbond. Wij nemen dit verslag in zijn geheel voor U over:

" Gezeten op een trapje achter de bestuurstafel, op tafeltjes, in "de vensterbank en geperst tegen de piano hebben gisteravond, bij de "opening van het seizoen van het Humanistisch Verbond, de talrijke "belangstellenden een plaats kunnen vinden in het bovenzaaltje van "Klein Central". Zelden heeft de afdeling Delft een dergelijke toeloop "voor haar bijeenkomsten gekend.

" Het programma voor deze avond gaf daar ook wel reden toe. Het "bestuur had drie personen van verschillende levensovertuiging uitgenodigd hun visie te geven op het onderwerp: "Wat dunkt U van de mens?". "Het waren dr. B.M.I. Delfgaauw uit Haarlem (kath.), dr. D.H. Prins "uit Den Haag (humanist) en dr. W.H. Beekenkamp (protestant).



" Dr. Delfgaauw opende de discussie over dit onderwerp en zei  
"dat dit vraagstuk zich in onze tijd aan ieder weldenkend mens in  
"Europa opdringt. Wanneer men zich verdiept in de mens van de  
"negentiende eeuw, dan krijgt men de indruk dat men toen verzoend  
"was met zichzelf. Men leefde in de veronderstelling te weten wie  
"en wat de mens was. Hoe dieper we echter doordringen in het mens-  
"zijn van onze tijd hoe meer we beseffen dat de mens een mysterie is.  
"Bij het stellen van deze vraag spreekt de angst een belangrijk woord-  
"je mee.

" De traditionele veronderstellingen over wat de mens is en wat  
"hij kan bereiken is door de les van de geschiedenis aan het wankelen  
"gebracht. De mens is in alle tijden wel dezelfde, maar hij openbaart  
"zich steeds in een andere vorm.

" Iedere nieuwe tijd zal men echter moeten beoordelen uit onveran-  
"derlijke beginselen en tradities die de mens kritisch moet doorleven  
"om te zien wat hij er in zijn tijd mee kan doen. Een levende traditie  
"heeft altijd het element van vernieuwing in zich.

#### Veelheid van mogelijkheden.

" Dr. Prins, die leiding gaf aan de discussies en deze in een be-  
"paalde richting trachtte te leiden, zei dat de traditionele voor-  
"stellingen van de mens over wat hij is en kan bereiken aan het wan-  
"kelen zijn gebracht door de veelheid van mogelijkheden die hem worden  
"geboden. Hij vroeg zich af of men zoekt naar een nieuwe levensvorm  
"voor de mens.

" Onze tijd, aldus dr. Prins, kenmerkt zich door het losraken van  
"de traditionele banden. De mens kan twee dingen doen: hij kan daar  
"onverschillig onder blijven, maar als hij zijn menselijke bestemming  
"geen geweld wil aandoen, dan zal hij zoeken naar een mogelijkheid om  
"opnieuw te beginnen.

" Men zal daarbij niet terwille van de traditie mogen vasthouden  
"aan datgene wat men niet eerlijk en oprecht zijn geestelijk bezit kan  
"noemen. Tradities die tot een dode vorm zijn geworden, zullen we  
"overboord moeten zetten. De christen heeft iets voor op de humanist.  
"De humanist zegt dit wel eens met enige jalouzie, omdat hij bij het  
"christendom meer zekerheden ontdekt.

" Het wezenlijke van de mens is echter dat hij voortdurend in bewe-  
"ging is. De humanist ziet wel geen onveranderlijk doel voor zich,  
"maar hij vaart op een kompas dat hem naar een goede bestemming voert.  
"De mens, die door opvoeding niet gebonden is aan bepaalde tradities,  
"zoekt naar de best bruikbare richting voor het menselijk bestaan.  
"Hij heeft het daardoor moeilijker dan de christen, die voor zijn levens-  
"beschouwing volgens vaste richtlijnen werkt.

#### In wezen niet anders.

" Dr. Beekenkamp zei dat de mens thans in wezen niet anders is dan in  
"andere tijden. De vorm, waarin hij zijn houding ten opzichte van het  
"leven bepaalt, zal in iedere tijd echter fonkelnieuw moeten zijn. De  
"vraag over het zijn van de mens leeft wel in bredere kringen dan  
"vroeger, maar nog steeds zijn er tallozen die zich van de menselijke  
"bestemming niets aantrekken. Van welke overtuiging we ook zijn, ie-  
"dereen heeft in het leven dezelfde taak.

" Spreker zei de traditie graag te willen behouden om daaruit le-  
"ring te trekken voor de richting, welke men wel en welke men niet  
"moet inslaan. Het is echter af te keuren die tradities aan te houden  
"waarvan men weet dat ze verkeerd zijn maar welke men slechts terwille  
"van de traditie wil behouden. De humanist heeft weliswaar niet het  
"antwoord op de levensvragen, zoals de christen, maar hij beschikt  
"niettemin uit de traditie over een schat van gegevens, die hem een  
"richting kunnen aangeven.

" Na de tweede wereldoorlog komt een veelvoud van gedachten op de  
"mens af. Hij kan daarop echter een antwoord geven als hij leeft uit  
"een onveranderlijk beginsel.

" Na een korte pauze konden de aanwezigen vragen aan de sprekers  
"voorleggen, waarvan een druk gebruik werd gemaakt.



Subsidie-kwesties.

Het Dagblad Trouw van 14 september 1957 geeft een beschouwing van T. Knecht over het rapport Sassen over de subsidie voor de kerkebouw. De schrijver wijst de gedachte van de subsidie voor dit doel van de hand.

De schrijver is met Prof. Diepenhorst (die in een eerdere editie van Trouw reeds over dit onderwerp schreef, n.l. op 20 juli j.l.) van mening, dat bij aanvaarding van de subsidie-gedachte men aan subsidiëring van de Humanisten niet zal kunnen ontkomen.

Tenslotte zegt de schrijver:

" "Wil de Reformatie zich in Nederland handhaven", zegt Prof. Diepenhorst, "dan moet ze deze subsidiëring aanvaarden". Het valt mij steeds weer op hoe weinigen nog geloven dat door het Koninkrijk te zoeken tastbare dingen tot stand kunnen komen. Dat Rijk en de dingen die God belooft ons te zullen toewerpen, ze vervagen tot abstracte grootheden. Op een riestaf van subsidies steunend moet het protestantisme zich gaan handhaven! Hoe bleek zijn de blazoenen, hoe schor de bazuinen! Wie zijn principe loslaat zodra daarvoor een meerderheid onbereikbaar is, zodra beginseltrouw misschien gaat kosten wat de doorsnee Nederlander per jaar aan rookwaren uitgeeft, wie meent dat kerk en Christenheid in wereldse zin permanent moeten blijven meespelen, heeft van het bijbelse beeld van de gemeente in de eindtijd een bittere karikatuur gemaakt. Zeker, menigeen zal in de strijd die komt zich niet kunnen handhaven. Maar het volk dat zal verloren gaan zal niet sneven als het geen subsidies krijgt, het zal verloren gaan omdat het geen kennis heeft; geen kennis van de historie en van de beginselen die op de grondslag van het Woord ontwikkeld zijn."

T. Knecht.

=====